

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

שער
שלישי

קובץ
שלשלת האור

היכל
תשיעי

לקוטי שיחות

בתרגום חפשי ללשון הקודש

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

•

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

וצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

וישלח

(חלק כה שיחה ב)

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ושש לבריאה

מחזור הראשון של לימוד הלקוטי שיחות
שבוע פרשת וישלח, י"ט כסלו, ה'תשפ"ו (ב)

LIKKUTEI SICHOT
TARGUM L'LOSHON HAKODESH

Copyright © 2025
by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY®
770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213
(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718
editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

The Kehot logo is a registered trademark of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com

וישלה ב

177

יונתן (ותרגום ירושלמי) – „מרגליין“ (מרגליות), היינו ש„קשיטה“ הוא לשון „קישוטים“⁸; (ב) ראב"ע (באיוב) כתב ש„קשיטה“ פירושה „כבשה קטנה“; ולדעת כמה מפרשים¹⁰ זוהי הכוונה בתרגום אונקלוס כאן שתרגם „קשיטה“ – „חורפן“, כמו שמצינו לעיל (בפ' וירא) בפסוק „שבע כבשות הצאן .. שבע כבשות“¹¹ שתרגם אונקלוס „חורפן“¹² –

ומהו ההכרח (בפשוטו של מקרא) לפרש „קשיטה“ – מעה¹³, שהוא פירוש התיבה בכרכי הים, ולא כתרגומי ארץ ישראל (ושכם בכללה) „מרגליין“¹⁴, או

א. מסופר בפרשתנו, שבשעה שיעקב בא אל „שכם אשר בארץ כנען“¹, קנה „חלקת השדה אשר נטה שם אהלו .. במאה קשיטה“².

ופירש רש"י על התיבה „קשיטה“: מעה. אמר³ רבי עקיבא כשהלכתי לכרכי הים היו קורין למעה קשיטה (ואח"כ נאמר בחצאי עיגול⁴: ותרגומו חורפן, טובים חריפים בכל מקום כגון עובר⁵ לסוחר).

והנה הטעם שהוצרך רש"י לפרש את התיבה „קשיטה“ מובן בפשטות – מאחר ש„קשיטה“ אינה תיבה רגילה כלל.

[מלבד בסוף יהושע⁶, שהכתוב חוזר על האמור בפרשתנו ש„חלקת השדה אשר קנה יעקב (היתה) במאה קשיטה“, נמצאת לשון זו פעם אחת בלבד, בסוף איוב⁷ – „ויתנו לו איש קשיטה אחת“],

ולכן הוכרח רש"י לתרגם עבור „בן חמש למקרא“ ש„קשיטה“ פירושה „מעה“, ועל זה הביא ראי' מ„אמר רבי עקיבא כשהלכתי כו“.

אבל צריך להבין: הן אמת ש„בכרכי הים היו קורין למעה קשיטה“ – אבל מצינו בדברי חז"ל עוד פירושים על התיבה „קשיטה“, כגון: (א) בתרגום

(8) וכ"ה דעת ר' יהושע דסכין בשם ר' לוי בב"ר עה"פ (פעי"ט, ז) – ראה מדרש שכל טוב כאן. מת"כ ועץ יוסף לב"ר שם. רש"ש שם. וראה ערוך (ומפרשי הב"ר שם לפני"ז) שהובא לקמן בפנים. וראה של"ה מס' פסחים (קסט, ב) דמאה קשיטה „רומזין למאה קישוטין דשכינה“. ולהעיר שהרמ"ע מפאנו קרא לא' ממאמריו (בספרו עשרה מאמרות) מאה קשיטה „והם מאה סימנים“ (שה"ג להחיד"א מע' ספרים).

(9) שם.

(10) רד"ק ועוד כאן. מדרש שכל טוב. וכ"כ באוהב משפט (להתשב"ץ) – וויניציאה, שמש – לאיוב שם. באר מים חיים (לאחי המהר"ל) על פרש"י כאן. ועוד. וראה לקמן הערה *43.

(11) כא, כח"ל.

(12) וכ"ה בתיב"ע וירא שם. תרגום ליהושע ואיוב שם.

(13) וכן פרש"י באיוב שם (בלי הרא"י מרע"ק).

(14) ואף ש„קשיטה“ היא בשי"ן (שמאלית) וקישוט בשי"ן (ימנית) – ראה רש"י לעיל (בראשית א, ח) דפ' והראשון דשמים (שי"ן ימנית) הוא שא מים (שי"ן שמאלית) – ולא כתב ע"ז „מדרשו“ וכיו"ב.

(1) לג, יח.

(2) שם, יט.

(3) ר"ה כו, א. וראה לקמן בפנים סעיף ג.

(4) ראה לקמן סעיף ד.

(5) ח"ש כג, טז.

(6) כד, לב.

(7) מב, יא.

„כבשה” – כתר־גוֹם יִוֵּנֶתֶן (ירושלמי) או תרגום אונקלוס?

[ובפרט שבכראשית רבה¹⁵ מובא (לפי גירסת הערוך¹⁶) שחז”ל למדו מאשה בשוק של ערבים (כפשוטו) – בעיר דחז”ל) ש”קשיטה” פירושה מרגליות או כבש (ולא כלשון דרכי הים – כראיית רבי עקיבא)].

ואע”פ שקניית דבר היא בדרך כלל¹⁷ בדמים¹⁸, מטבעות¹⁹ (כסף) – הרי: (א) בימיהם היתה נהוגה קני’ בחליפין, מחיר כלב וכיו”ב²⁰; (ב) בנדון דידן, כשמדובר על סכום של מאה מעות וכיו”ב, דרך הכתוב בכ”מ לציין את המספר בשקלים, ולא במטבעות קטנים יותר. ובענינו: מאחר ששקל שווה עשרים מעה (בלשון הכתוב²¹ „עשרים גרה השקל”, וכפירוש רש”י²² ש”גרה” הוא „לשון מעה”) – ה’ על הכתוב לומר במקום „מאה קשיטה” – „חמשה²³ שקלים”²⁴!

(15) שם.

(16) ערך קשיטה – הובא במפרשי הבר” שם. כמו קניית מערת המכפלה בארבע מאות שקל כסף; מכירת יוסף בעשרים כסף (וישב לו, כח). ועוד.

(18) רש”י ויצא ל, מג ד”ה ושפחות.

(19) וראה רשב”ם כאן; מין מטבע ששמו כן. ולהעיר משבת לג, סע”ב וברש”י שם. תו”ש כאן אות ס.

(20) דברים כג, יט ובפרש”י.

(21) תשא ל, יג. ועד”ז בחוקתי כז, כה. קרח יח, טז.

(22) שם. וכן”ה בת”א שם. וכן בפרש”י ות”א בחוקתי שם.

(23) כ”ה לפי החשבון או ד”ע עשרים גרה השקל”. ורק לאחר זמן „הוסיפו עליו שתות והעלהו לשש מעה כסף” (רש”י תשא ובחוקתי שם) – ד’ שקל וד’ מעה (כמ”ש ברלב”ג, מנחה בלולה ועוד כאן).

(24) כן הקשה גם בנור הקודש (השלם) על ב”ר שם.

עוד זאת, ויתירה מזו: מאחר ש”מעה” בלשון תורה „גרה” (כנ”ל) – ה’ על הכתוב לומר „במאה גרה”?

ומזה מוכרח לכאורה, ש”במאה קשיטה” אין פירושו „מעה”, אלא מרגליות, כבשות או כיו”ב.

ב. הפליאה אף גדולה מזו: להלן על הפסוק²⁵ „וידבר (שכם) על לב הנערה (דינה)” פירש רש”י: „דברים המתיישבין על הלב ראי אביך בחלקת שדה קטנה כמה ממון בזבז כו” – ואם „קשיטה” פירושה „מעה”, ויעקב שילם תמורת השדה חמשה שקלים ותו לא – מהו שאמר שכם „כמה ממון בזבז”²⁶!?

[אמנם מקור פירוש רש”י זה בכראשית רבה²⁷ – אבל בכראשית רבה²⁸ ישנם כמה וכמה פירושים (ע”ד הדרש) בתיבת „קשיטה”, ולפי כל הפירושים הללו נמצא שה’ כאן באמת „כמה ממון”; משא”כ לפי פירוש רש”י, ש”קשיטה” היא „מעה”, הרי אין זה סכום גדול, כנ”ל].

ודוחק גדול ליישב²⁹ ש”חלקת השדה אשר נטה שם אהלו”, שתמורתה שילם יעקב חמשה שקלים, קאי רק על השטח המצומצם שבו העמיד יעקב את אהלו הפרטי – ואילו עבור כל השטח שקנה לכל מחנהו (שה’ ריבוי גדול – אהלי נשיו ובניו ועבדיו, נוסף על כל מקנהו כו’) שילם סכום כסף גדול –

כי אינו מסתבר שהודיע הכתוב ע”ד

(25) לד, ג.

(26) כן הקשה גם במלאכת הקודש על פרש”י כאן. וראה גם נור הקודש (השלם) שם.

(27) פ”פ, ז.

(28) פע”ט שם.

(29) כתי המלאכת הקודש שם.

בעל המאמר – רבי עקיבא, דלא כבירוב הכי גדול של מאמרי חז"ל שמביאם בפירושו בלי שם אומרם?³⁶

ד) וביותר תמוה הדבר אחר השוואת פירוש רש"י כאן לפירוש רש"י בתוכן שווה על „תכרו” (בפרשת דברים³⁷) – „לשון מקח . . . שכן בכרכי הים קורין למכירה כירה” [אע"פ שבמסכת ראש השנה שם³⁸ נאמר: אמר רבי³⁹ כשהלכתי לכרכי הים היו קורין למכירה כירה]. ועד"ו בפירוש רש"י על „לטוטפות”⁴⁰ – „טט בכתפי שתיים פת באפריקי שתיים” [אע"פ שזהו מאמרו של רבי עקיבא⁴¹].

ד. בנוגע לסיום בפירוש רש"י (שבחצאי עיגול) – „ותרגומו כו'”, יש שכתבו⁴² שהוספה זו אינה לרש"י – ואמנם בדפוס ראשון (ושני) של רש"י ליתא לתיבות אלו⁴³ – אלא הן הוספה של תלמיד (טועה). דאך אפשר לומר שכוונת „חורפן” שבתרגום היא „חריפים בכל מקום”, בשעה שבתרגום

קניית המקום הקטן (שבו הי' אהל יעקב) ולא הזכיר את קניית השטח הגדול עבור כל מחנהו.

ולכן מסתבר לומר, ש„נטה שם אהלו” קאי לא רק על אהלו הפרטי של יעקב, אלא על כל מחנהו.

ואף ש„אהלו” כתיב – לשון יחיד, הרי כבר הודיענו רש"י בתחילת הפרשה, על הפסוק³⁰ „ויהי לי שור”, אשר „דרך ארץ לומר על שוורים הרבה שור”. וכמו שמצינו כמה פעמים לעיל בכתוב, שפירוש „ויט אהלו” (וכיו"ב)³¹ אינו אהל אחד, אלא מחנה שלם.

ג. גם ישנם כמה דיוקים בלשון רש"י:

א) בראיתו של רש"י, הי' לו לקצר ולומר (כדרכו בכמה מקומו בפירושו) „מעה כדאיתא בראש השנה”³² (וכיו"ב) – ולמה העתיק פרטי המאמר „כשהלכתי לכרכי הים כו'”?

ב) בגמרא לפנינו³³ הלשון היא „כשהלכתי לאפריקי”³⁴. אבל רש"י כתב „לכרכי הים”³⁵. ואף שצריך לומר שהיתה לפניו גירסא כזו בגמרא, כי בוודאי לא חידש זאת מעצמו – דרושה הסברה, מפני מה הביא דוקא את הגירסא „לכרכי הים”, ולא את הגירסא הנפוצה – „לאפריקי”?

ג) מהו שהעתיק רש"י גם את שם

(36) וכ"ה בהשמטת שם האומר – במדרש לקח טוב כאן (ובמדרש שכל טוב: ויתר רבותינו אמרו . . . שכן בכרכי הים כו').

(37) ב, ו. – משא"כ בפ' ויחי (ג, ה) שמביא (מר"ה שם. וראה הערה הבאה) „אר"ע (בר"ה שם: רבי) כשהלכתי לכרכי הים היו קורין למכירה כירה” – נת' בארוכה בלקו"ש חט"ו ע' 461 ואילך. (38) אבל להעיר שלשון רש"י בדברים שם הוא מטוטה יג, א (אבל גם שם בעל המאמר דטוטה לא העתיק רש"י שם). וראה לקו"ש שם ע' 464 הערה 44.

(39) ראה הערה 37 שברש"י עה"ת הגירסא „רעק”.

(40) ס"פ בא. ואתחנן ו, ח.

(41) סנהדרין ד, ב.

(42) ראה הוצאת בערלינער בהערה. נתינה לגר על התרגום – כאן. ועוד.

(43) וכן ליתא בכת"י רש"י שתח"י.

(30) לב, ו.

(31) ראה לך יב, ח (ולהעיר מרש"י שם). יג, ג.

תולדות כו, כה.

(32) כו, א.

(33) ר"ה שם.

(34) וברד"ק כאן גרים „לעריבא”. וראה לקמן

הערה 79 בשוה"ג.

(35) וכ"ה בערוך ערך קשיטה.

„חורפן“ הוא התרגום ד„כבשות“
(בפרשת וירא – כנ”ל סעיף א)?

ואעפ”כ, מזה שתוספת זו נשארה
בדפוס רש”י הנפוצים, מסתבר לומר,
שגם פירוש זה בדברי התרגום יש לו
מקום.

ויתירה מזה – בהקדים התמיהה:
בכל מקום מתרגם אונקלוס „כבש“ –
„אימרא“, ולמה ישתנו „כבשות“ דפ’
וירא? – ולכן צריך לומר, שהפשט
בתרגום על „כבשות הצאן“ – „חורפן
דעאן“, אינו ש„חורפן“ פירושו
„כבשים“^{43*}, אלא כבשים פירושם
„צאן“ כבתרגום שם, ותרגום אונקלוס
(כדרכו בכמה מקומות) מוסיף ביאור
בענין, שבני צאן אלה היו חריפים⁴⁴,
היינו טובים, ובוה מובן מה שהיו
„לעדה“ וכו’ –

היינו שהוספת התרגום „חורפן“
מוסיפה בהבנת פשוטו של מקרא.

אבל צריך ביאור בפירוש רש”י כאן:
מה ביקש התלמיד (דרש”י?) להוסיף
בהבנת פירוש רש”י (ש„קשיטה“
פירושה „מעה“) ע”י התוספת „ותרגומו
כו”?

^{43*} ולהעיר שבמדרש שכל טוב כאן „כבשות
בכוונת“, ובבאר מים חיים (על פרש”י) „הנולדים
בתחילת השנה“. וראה הלע”ז בערוך ערך חרף
(ה). – ומשמע שהם לא פירשו שהכוונה בת”א
ש„חורפן“ הוא התרגום דתיבת „כבש“.

⁴⁴ ואף שבפ’ וירא שם נאמר גם „כבשות“
(סתם) ובת”א שם „חורפן“ (ולא – „חורפן דעאן“) –
י”ל כי קיצר בלשונו וסמך ונמשך למ”ש לפניו
„כבשות הצאן“.

ואף שע”פ המבואר בפנים נמצא שלא תרגם
תיבת „כבשות“ – י”ל שמפרש הענין ולא התיבה
וע”ד פרש”י (ראה רש”י מקץ מא, מז, מג, ג)
שהת”א פירש הענין. ויל”ע בכללי הת”א האם
דרכו ורגיל בכך.

ה. וי”ל הביאור בכל זה:

ההכרח לומר ש„קשיטה“ פירושה
„מעה“ הוא [לא ממאמר רבי עקיבא
„כשהלכתי לכרכי הים כו” – זאת
הביא רש”י לא (כל כך) כראי, אלא
(בעיקר) כהוספת ביאור, כדלקמן סעיף
ו – אלא] מתוכן הכתובים:

בעת לימוד הסיפור בכתוב, שכאשר
הגיע יעקב לשכם קנה „חלקת השדה
אשר נטה שם אהלו“ בלי שום פרטים,
מסתבר בפשטות לומר, ששילם תמורת
זאת את המחיר הרגיל, לפי שהיתה זו
קני’ רגילה (לא התמקחו עמו וכו’)
ובודאי זהו היפך הפשט לומר ששילם
„דמים מרובים“⁴⁵: אברהם שילם
„ארבע מאות שקל כסף עובר לסוחר“⁴⁶
תמורת מערת המכפלה כי ה’ מוכרח
לקבל את מערת המכפלה „לאחוזת
קבר“⁴⁷: אבל בנדון דידן, הרי יעקב ה’
בדרכו „לבוא אל יצחק אביו“⁴⁸ (אל
חברון)⁴⁹, וכפי שאמר יעקב מלכתחילה,
בצאתו מבית אביו, בתפלתו – „ושבתי
בשלום אל בית אביו“⁵⁰

– והטעם שקנה יעקב את „חלקת
השדה“ (ודוקא בבואו לעיר שכם שבה
שהה ששה חדשים, ולא לפני כן
בסוכות שבה שהה י”ח חדשים)⁵¹, לא

(45) ל’ רש”י וואר ו, ט („ורבותינו דרשוהו“)
בנוגע לקניית מערת המכפלה ע”י אברהם. וראה
לקמן סעיף ז.

(46) ח”ש כג, טז. – וכן יעקב שנתן לעשו
בשביל חלקו במערה „כל כסף וזהב שהביא מבית
לבן“ (פרש”י ויחי ג, ה „ועוד מדרשים“).

(47) ח”ש שם, ד (וכמ”פ שם לאח”ז).

(48) ויצא לא, יח. וראה לקמן הערה 55.

(49) פרשתנו שם, כז.

(50) ויצא כח, כא.

(51) רש”י פרשתנו לג, יז. וראה רש”י ישן ס”פ
תולדות ששה בדרך שתי שנים.

ולכן אין ביכולת רש"י לקבל (ע"ד הפשט) את פירוש תרגום יונתן ש"קשיטה" פירושה מרגליות – שלפי זה נמצא שיעקב שילם מחיר גבוה ביותר (מאה מרגליות, ובפרט שבפשטות הרי זה יותר מ"ארבע מאות שקל כסף") עבור דירת עראי.

ועל כן כתב רש"י ש"קשיטה" פירושה "מעה": יעקב שילם עבור חלקת השדה רק מאה מעה (חמשה שקלים)⁵⁸.

ו. אלא שעפ"ז עולה השאלה לאידך גיסא: והכי למאי נפקא מינה כמה שילם יעקב עבור השדה, עד שהוצרך הכתוב להשמיענו זאת?

ובשלמא באברהם, ששילם, "דמים מרובים", הרי זה מובן – כי בזה מבקש הכתוב להשמיענו: (א) את גודל החביבות של אחוזת קבר בארץ ישראל. (ב) את המעלה באופן הנהגתו, שכדאי ה' לו לשלם מחיר גבוה כל כך – "ארבע מאות שקל כסף (וגם) עובר לסוחר" – ובלבד שישלול לגמרי את

ה' כדי להתיישב שם – כי ה' בדרכו לחברון, כנ"ל – אלא רק כדי להראות את חבת הארץ, שמיד בבואו אל "עיר שכם אשר בארץ כנען"⁵² (בארץ שהבטיח לו הקב"ה בצאתו מבית אביו – "לך אתננה גו' והשיבותיך אל האדמה הזאת"⁵³), קנה חלק בארץ⁵⁴ –

ומאחר שקניית "חלקת השדה" לא היתה להקים שם דירת קבע, אלא רק לדירת⁵⁵ עראי, אינו מסתבר שהסכים לשלם תמורתה יותר משו"י⁵⁶, ועאכו"כ לא "דמים מרובים"⁵⁷.

(52) ראה רמב"ן שם ד"ה ויבא יעקב שלם. (53) ויצא שם, יג"ט. וראה רש"י שם ד"ה שוכב עלי'.

(54) וראה ראב"ע ורמב"ן כאן*. – וי"ל שלרש"י מובן הוא בפשטות, ובפרט שכבר מצינו מעין זה גבי אברהם שנצטווה "קום התהלך בארץ לארכה ולרחבה" (לך יג, יז), שגם בפשט"מ ה' זה להראות בעלות שלו בארץ (ראה בארוכה לקו"ש ח"כ ע' 131 ואילך. וראה שם גם בנוגע ליעקב ע"פ פרש"י שהובא בסוף הערה הקודמת). (55) ואפילו ע"ז נענש (רש"י ישן ס"פ תולדות. פרש"י פרשתנו לה, א).

(56) להעיר מפרש"י לעיל (לב, כה) שיעקב חזר על "פכים קטנים", ובגמרא (חולין צא, סע"א) למדו מזה שצדיקים חביב עליהם ממונם יותר מגופם. (57) ראה גם מלאכת הקודש על פרש"י כאן.

(58) וראה מלאכת הקודש שם, איך חמור נשיא הארץ ימכור שדהו בסך מועט כזה" (וראה אברבנאל כאן. ולהעיר מבחוקותי (כו, טז): זרע חומר שעורים בחמשים שקל כסף) – כי "היתה ארץ מליחה . . לא מקום זרע . . א"נ מפני כבודו של יעקב אוויל גבי' כו". וברלב"ג כאן: קנה אותם בדמים מעטים כי לא הלך בגדולות לבקש מקום רחב לנטות שם אהלו אבל הספיק לו ההכרח (ועפ"ז אתי לשון רש"י לקמן (לד, ג) "בחלקת שדה קטנה" בפשטות, ואי"צ לדחוק שזה רק בערך "והארץ . . רחבת ידיים" (לקמן לד, כא)). ולהעיר מב"מ (עה, ב) קטינא דארעא בעשרה זוזי.

לכל זה (ופרש"י וראו ו, ט – הובא לקמן סוס"ז – הוא ע"פ "רבותינו דרשוהו").

(*) בכלי יקר (ועד"ז בספורנו ועוד) כאן, שקניית חלקת השדה היתה בשביל המחבב שבנה (ע"ש). אבל בפשוטו ש"מ צע"ג שהרי מצינו כמ"פ בקרא שהאבות בנו מחבחות (ראה לך יב, יז). שם יג, יח. תולדות כו, כה. ועוד. וגם ביעקב – ויצא כה, יח. לקמן לה, ז) – ולא קנו מקום המחבב. – ובאמרי נונעם עה"ת (ועד"ז במושב זקנים) כאן תי': לפי שהי' המקום ההוא של חמור וקורב לעיר . . בודאי היו הורסים אותו, ובשאר מקומות שבנה יצחק ויעקב . . לא הוצרכו לקנותם לפי שבהר ובמקום הרשות ה' שלא ה' אדון להם.

ובפ"י ר"א בן הרמב"ם עה"ת כאן, שהוכרח יעקב לקנות חלקת השדה לפי שבעל"ז לא נתנו לו רשות לנטות אהלו כו', אבל בפשט"מ כאן אין אפילו רמז

בעלותו של עפרון⁵⁹, או ישלול אמירה ע"ד, "אני העשרתי את אברם"⁶⁰ וכיו"ב.

אבל בנדון דידן – מאי קא משמע לן בהודעה זו שיעקב קנה את "חלקת השדה" במאה מעה⁶¹!

ועל כרחק צריך לומר, שאע"פ ששילם מאה מעה בלבד, ה' זה תשלום בעל חשיבות (המורה על חיבת הארץ), ולכן מספר הכתוב עד"ז.

וכדי לבאר איזו חשיבות יכולה להיות בתשלום שכזה, הביא רש"י מאמר רבי עקיבא "כשהלכתי לכרכי הים היו קורין למעה קשיטה": כאמור לעיל, התיבה "קשיטה" היא מלשון קישוטים. ולכאורה, איך יתכן לכנות מעה – המטבע הקטן ביותר – בשם "קשיטה" (מלשון קישוטים)⁶²?

ומכאן, שפעמים ששוויונות המטבעות מצד עצמם אינה גדולה, ומכל מקום הם משמשים כקישוטים (ולכן נקראים "קשיטה").

וזהו שמשמיענו הכתוב, שמצד חיבת הארץ בעיני יעקב, שילם תמורת חלקה בארץ במטבעות חשובים במיוחד⁶³ – "מאה קשיטה", מעות המשמשות כתכשיטים⁶⁴.

ומהאי טעמא נקט רש"י דוקא את הגירסא "כשהלכתי לכרכי הים" – ולא "לאפריקי": זה שב"אפריקי" שמשו מעות כתכשיטים אינו ראי' על (גודל) החשיבות שלהן. הלא אין הלומד יודע פרטים אודות "אפריקי"⁶⁴ ובאיזה מקום באפריקי ה' הדבר. יתכן, ש"אפריקי" ה' מקום של עניות ולכן גם מעה שמשה בו כתכשיט.

– ועל כן כתב רש"י שב"כרכי הים היו קורין⁶⁵ למעה קשיטה", היינו שאפילו בכרכים – ערי מסחר גדולות – היו קוראים למעה תכשיט, ומזה ראי' שיש להם חשיבות אמיתית, 183 חשיבות של כרך גדול.

ז. עפ"ז מיושב גם:

(א) מפני מה לא קיבל רש"י את הפירוש ש"קשיטה" פירושה "כבש" – כי מתשלום כזה אין כל לימוד של ענין מיוחד (חשיבות מיוחדת, או כיו"ב), וממילא אין טעם שיודיענו הכתוב עד"ז.

(ב) בפשוטו של מקרא – כשיש מקום לפרש ששילם ה' שקלים – אין מקום לפרש (ש)ה השדה (ו)שילם מאה

מאה דנקי כמאה מרגלן – שיש מרגלית שווה דנקא! וראה פראב"ע הנ"ל (ס"א) ואמחז"ל דחטאת בת דנקא (ובחים מח, א).

– ועפ"ז מובן ג"כ זה שגם באיוב שם פרש"י "קשיטה – מעה", איך שבכתוב שם ממשיך "ואיש נס זהב אחד" (אלא שבאיוב שם לא הביא רש"י הא דרע"ק).

⁶⁴ היינו שאינו ידוע לכן חמש למקרא. ולהעיר מסנהדרין צא, א. ירושלמי שביעית פ"ו ה"א. ויק"ר פ"ז, ו. ועוד.

⁶⁵ פשוטו דמחז"ל זה הוא, שחידוש דכרכי הים הוא רק בנוגע לקריאת השם ולא בנוגע להשימוש בהמעות.

(59) ראה בארוכה לקו"ש ח"י ע' ואל"ך.

(60) ל' הכתוב – לך יד, כג.

(61) ראה גם נור הקודש (השלם) לבר"ר שם.

(62) ראה מדרש לקח טוב ושכל טוב כאן הטעם שקורין מעה קשיטה מצד קציצת המטבעות ("כי המעות קצוצות הן מתוקנות עגולות כמו הדינר"). אבל בפשטות, "קשיטה" הוא מלשון קישוט, כנ"ל. (63) ולהעיר מהסיפור דאשתו של חסיד אדה"ר ר' גבריאל, "נושא חן" ("התמים" חוברת ו' ע' צד [שיד, ב] ואילך).

(64) וראה בראשית זוטא (לר' שמואל בר"ר נסים – ירושלים, תשכ"ב) כאן: אר"ע כו' למעה קשיטה

אם היא שלא לצורך כלל (היינו שהתשלום הוא שלא לפי ערך נחיצות הדבר). בזבזו היא.

ועד"ז בעניננו: מאחר שיעקב הי' שם באופן של עראי בלבד, סבר שכם (שלא הבין את חביבות הארץ בעיני יעקב) שתשלום "מאה קשיטה" – מטבעות חשוכות במיוחד כו', תמורת "חלקת שדה קטנה", בזבזו היא.

[וע"פ הנ"ל יומתק דיוק לשון רש"י להלן בפ' וארא, בענין מעלתם של האבות שלא הרהרו אחרי מדותיו של הקב"ה, שמבלי הבט על הברית שכרת עמהם הקב"ה "לתת להם את ארץ כנען את ארץ מגוריהם גו"⁶⁹ – הנה "כשבקש אברהם מקום לקבור את שרה לא מצא קרקע עד שקנה בדמים מרובים .. וכן ביעקב ויקן את חלקת השדה לנטות אהלו"⁷⁰

– דלגבי יעקב לא כתב רש"י "בדמים מרובים" ואפילו לא הוסיף "וגו"⁷¹ (לרמז להמשך הכתוב "במאה קשיטה"⁷²), כי יעקב אכן לא שילם "דמים יקרים" – כי אם חמשה שקלים בלבד].

ח. אלא שבעיני תלמיד "ממולח" עדיין אין זה מחזור לגמרי:

לאחרי כל הביאור על חשיבותן

שקלים⁶⁶, או מאה מרגליות וכו' [דהיפך הפשט דפליגי בשווה-דבר האם הי' עשרים פעמים דדעה הא'?!].

ג) הטעם שלא אמר הכתוב (את הסך הכללי) – חמשה שקלים [או "מאה גרה"], כי אם "מאה קשיטה"⁶⁷ – כי ההדגשה כאן אינה על השוויות, אלא שיעקב שילם תמורת השדה בדבר המשמש כקישוטים – "קשיטה".

ד) כוונת בעל חצאי העיגול (תלמיד רש"י?) שהוסיף, ותרגמו חורפן, טובים חריפים בכל מקום כגון עובר לסוחר:

בזה מודגשת ביתר שאת חשיבותם של המטבעות ששילם יעקב תמורת השדה – שהיו אלה מטבעות טובים במיוחד, "חריפים בכל מקום".

ויש לומר, שבתוספת הראי' "כגון עובר לסוחר" אין הכוונה רק לדוגמא וראי' לתרגום התיבה, כי אם גם לתוכן הענין: כשם שהכתוב מדגיש את חשיבות תשלומי של אברהם, שנתן מטבעות שהיו "עובר לסוחר", עד"ז שילם גם יעקב במטבעות שהיו "חורפן .. חריפים בכל מקום".

ה) דברי רש"י להלן ששכם אמר לדינה "כמה ממון בזבז" – אע"פ שיעקב שילם בסך הכל חמשה שקלים עבור חלקת השדה: הדיוק בלשון רש"י הוא – "בזבז", שכן בזבזו אין הוראתו הוצאת סכום גדול דוקא, כי אם הוצאה שהיא – בזבזו. גם נתינת סכום קטן⁶⁸,

(66) ראה כריתות (י, ב) דכבש שווי סלע.

(67) עפ"ז תומתק הגירסא בדפוס ראשון דפרש"י (וכן בכמה כת"י רש"י שתח"י) – שרש"י מעתיק בהד"ה גם תיבת "במאה".

(68) ובפרט שה' שקלים הי' פדיונו דבכור (קרח

ית, טז) ערך זכר עד בן ה' שנים (בחוקותי כו, ו) ועוד.

(69) וארא ו, ד.

(70) ל' רש"י וארא שם, ט ("ורבותינו דרשוהו").

(71) לפני התיבות "לנטות אהלו" (שאינו לשון הכתוב).

(72) שמוה מוכח שאין לפרש שרש"י לא כתב "דמים מרובים" גבי יעקב כי כבר כתבו גבי אברהם (וקאי גם על יעקב) – דא"כ הו"ל להעתיק (או לרמז ב"וגו"), במאה קשיטה".

שרבי עקיבא הוא שהלך בעצמו „לכרכי הים“ („כשהלכתי⁷⁵ לכרכי הים כו“):

בגמרא שם איתא⁷⁶: „מאי חסידותי (של רבי עקיבא) . . קטני בני רשעי ישראל . . רבי עקיבא אומר באים הם לעולם הבא שנאמר⁷⁷ שומר פתאים הוי' שכן קורין בכרכי הים⁷⁸ לינוקא פתיא“.

ויש לומר – ע”ד הרמז – ש„חסידותי“ של רבי עקיבא אינה רק בכללות הענין, אלא גם באמירתו⁷⁹ „שכן קורין בכרכי הים לינוקא פתיא“: בזה הדגישו חז”ל את גודל חסידותי דרבי עקיבא לזכות את ישראל, שכדאי ה’ לו לנסוע „לכרכי הים“, ובלבד שיוכל לזכות את ישראל ולפסוק שקטני בני רשעי ישראל באים הם לעולם הבא.

וזהו שרמז כאן רש”י – „אמר רבי עקיבא כשהלכתי⁸⁰ לכרכי הים כו“ – שהיא היא ההליכה לכרכי הים שבה שמע ר’ עקיבא ש„קורין לינוקא פתיא“ ובכך פסק והכריע לזכותם של ישראל – „קטני כו’ באים הם לעולם הבא“ –

המיוחדת של המטבעות – „קשיטה“ – סוף-סוף הרי היו אלה מעות בלבד, ומובן, שביחס לעשירותו של יעקב לא היתה לזה שום חשיבות.

וממילא מובן, שההדגשה העיקרית בכתוב היא בלשון „ויקן את חלקת השדה“ – שארץ ישראל היתה יקרה כל כך בעיני יעקב, שקנה מיד חלק בארץ, אף שמקום מגוריו ה’ „בית אבי“, חברון.

וכיון שכן, הדרא קושיא לדוכתא: מה הצורך להודיענו שקנה זאת „במאה קשיטה“? וכי כמה תוספת ב„חיבת הארץ“ מבטא הדבר, עד שראה הכתוב צורך להדגיש זאת?

וזאת מיישב רש”י בהעתיקו את שם בעל המאמר – רבי עקיבא:

אודות ר’ עקיבא איתא בגמרא בסנהדרין⁷³, שהתנהג באופן של „חסידות“ והי’ „רגיל לזכות את ישראל“⁷⁴.

ובזה מובן מה שמוסיף הכתוב „במאה קשיטה“, כי לפי שיטת רבי עקיבא – „שרגיל לזכות את ישראל“ – יש לחפש בכל דבר, ואפילו יהא זה דבר רגיל, זכויות על ישראל. ולכן, אע”פ שהתשלום של „מאה קשיטה“ אינו חידוש עצום, צריך להודיע גם זכות (קטנה) זו, מצד שהרגל נעשה טבע, לדבר בזכותם של ישראל.

ט. עפ”ז יש לבאר (ע”ד הרמז) הטעם שהעתיק רש”י גם את הפרט

(75) דלכאורה הול”ל „בכרכי הים קורין כו“ – וכן בכל מרז”ל הנ”ל.

(76) לאחר המשנה שם.

(77) תהלים קטז, ו.

(78) להעיר שכאן לא קאמר „כשהלכתי“ משא”כ בכל הסוגיא בר”ה שם. ולשלול מחלוקת – י”ל דסמיך על סוגית ר”ה.

(79) אבל בב”ר שם: אמר ר’ לוי* (ועד”ז השינוי בירושלמי ברכות פ”ט סוף ה”א לגבי ר”ה שם – ר’ לוי במקום רע”ק).

(80) ולא „בהליכותי“ וכיו”ב.

(*) כן להעיר שבב”ר שם: בערביא (ולא „כרכי הים“ כבסנהדרין שם). וראה גירסת הרד”ק שהוואה לעיל הערה 34.

(73) קי, ב.

(74) ל’ רש”י שם ד”ה שבקי’.

היתה מקום דירתו – „מאה קשיטה”⁸¹,
מטבעות שהם קישוטים.

(משיחת שבת פרשת וישלח תשל"א)

ונמצא שמאותה הליכה לכרכי הים
בא ענין נוסף בזכותם של ישראל, „רגיל
לזכות” – חביבות הארץ דיעקב,
ששילם תמורת חלקת השדה, שלא

דאורייתא – דהלשון „למאי נפק” מכו” קאי גם
על הליכתו לכרכי הים, שתכלית הליכתו היתה
בשביל „לפרושי מאה קשיטה דאורייתא” ועי”ז
„לזכות את ישראל”.

(81) וי”ל שזהו הפירוש הפנימי בלשון הגמרא
(ר”ה שם) „אר”ע כשהלכתי כו’ קורין למעה
קשיטה למאי נפקא מינה לפרושי מאה קשיטה

